

JA : "Een permanente studio is nog niet realiseerbaar. Zelfs de grote operahuizen kunnen het niet. Dat neemt niet weg dat er moet aan gewerkt worden. Het is een uitdaging en ik wil er alles voor doen om het te realiseren, maar eigenlijk is het een verantwoordelijkheid van de operahuizen.

In Duitsland is het zeer gebruikelijk dat de studio's van operahuizen hun eigen produkties maken, met zeer wisselvallig resultaat. Maar voor het festival in 1993 is dat studiowerk een belangrijk prospectiegebied, men leert er veel over de manier waarop het medium wordt aangepakt. Ik hoop dus dat er in België ook studio's komen en dat het tussen hen en deSingel tot een intense samenwerking komt.

Zo zouden de vergeten opera's dan ook uit de schuif kunnen gehaald worden. Nu houdt niemand er zich echt mee bezig omdat men er bij de grote operahuizen niet moet mee aankloppen."

Kansen geven aan jonge Vlaamse zangers en acteurs is dus niet het uitgangspunt van de kameropera-cyclus ?

JA : "Zij moeten uiteraard hun kans krijgen, maar zij moeten eerst goed genoeg zijn. DeSingel moet stimuleren, maar het is geen laboratorium waar op gestadige manier daaraan gewerkt kan worden. Voor het festival in 1993 heeft Antwerpen een ruim budget uitgetrokken voor coaching en workshops. In *Jakob Lenz* bijvoorbeeld bleken de acteercapaciteiten van sommige zangers problematisch. Twee weken voor de première moest de regisseur nog fundamentele acteerscholing geven."

U refereert tussendoor wel eens aan de Munt, maar zwijgt over de Vlaamse Opera. Is uw project dan toch een zachte provocatie t.a.v. het huidige operaleven in Antwerpen ?

JA : "Wat er momenteel bij sommige produkties op het podium van de Vlaamse Opera staat, vind ik misplaatst. Dat lijkt wel een teletijdmachine die daar geland is. De klok wordt er twintig jaar teruggedraaid. Terwijl in de Munt tien jaar geleden net het omgekeerde gebeurde. Men kan ook op bepaalde Muntprodukties kritiek heb-

ben, maar daar is sinds de komst van Mortier toch iets wezenlijks gebeurd. Deze verantwoordelijkheid voor het publiek bestaat uiteraard ook in Antwerpen. deSingel heeft ooit plannen gehad om barokopera's te presenteren. Wij zijn daar toen vanafgestapt omdat de Vlaamse Opera daar bij zijn nieuwe start ruime aandacht zou aan schenken. Zo werd gezegd.

Er waren contacten met interessante regisseurs, met zeer goede buitenlandse produkties. Wij hebben toen alles stilgelegd in de hoop én de veronderstelling dat bijvoorbeeld *Dido and Aeneas*, dat in de Parijse Bastille had gestaan, naar de Vlaamse Opera zou komen. Ik heb er nog altijd spijt van dat deSingel het toen zelf niet gedaan heeft. De afspraken die momenteel met het festival in '93 gemaakt zijn, zijn echter wel heel positief. Produkties die de kijk op opera doen veranderen. Daar wil ik nu met de kameropera naartoe."

**Gunther Sergooris,
Theo Van Rompay**

Jakob Lenz

De noodzakelijke last van het bestaan

De creatie van de hedendaagse opera *Jakob Lenz* vond niet plaats in één van de grote operagezelschappen van Brussel, Luik of Antwerpen, maar in deSingel. Dit waagstuk was een coproductie van S.O.I.L. (Sight of Ignored Landscape), de Singel en de B.R.T. Ook de Munt verleende zijn medewerking.

Als het van Jerry Aerts, nieuwe directeur van deSingel, afhangt, zal de opera *Jakob Lenz* geen eenmalig initiatief blijven : hij denkt aan de jaarlijkse produktie van een kameropera. Naast "Transparent" duikt er bijgevolg een nieuwe produktiekern op, los van de bestaande gezelschappen. Een interessante ontwikkeling, die kan bijdragen tot het vinden van nieuwe wegen in het muziektheater, tot meer durf en openheid in angstig operaland.

Gespeeld werd *Jakob Lenz* van de Duitse componist Wolfgang Rihm (1952). Het werk dateert uit 1979. Rihm voelt zich hoofdzakelijk tot het muziektheater aangetrokken, hij schreef al muziek voor Müllers *Hamletmachine* en in 1987 werd zijn opera *Oedipus* aan de Deutsche Oper Berlin gecreëerd. *Lenz* is een "kameropera",

dat begrip slaat vooral op de kleine bezetting die vereist wordt en niet zozeer op het feit dat het voor een kleine, intieme ruimte bedoeld zou zijn : de produktie in Antwerpen ging door op het toneel van de Rode Zaal van de Singel en dat schaadde de opvoering zeker niet. Slechts drie solisten, een twaalftal orkestleden en een klein koor (6 zangers) zijn voor de uitvoering van het werk nodig. Opvallend in het orkest is het, op drie celli na, volledig ontbreken van strijkers.

De opera is gebaseerd op de novelle van Georg Büchner *Lenz* (1835). De novelle werd pas na de dood van Büchner gepubliceerd. Jakob Michael Reinhold Lenz (1751 - 1792) was een belangrijk vertegenwoordiger van de Sturm und Drang en een tijdgenoot van Schiller en Goethe. Net zoals

Goethe, die hij in 1771 had leren kennen, was hij verliefd op Friederike Brion, de domineesdochter uit Sesenheim. Terwijl Goethe echter in alle opzichten een grote literaire en diplomatieke carrière wachtte, ging het met Lenz bergaf : in januari 1778 verblijft hij bij dominee Oberlin in Waldersbach in de Elzas. Daar ondernam hij ettelijke zelfmoordpogingen. Hij zal dan nog vier jaar rusteloos rondzwerfen, komt in Rusland terecht. Zijn lijk wordt op de morgen van de vierde juni 1792 in een straat in Moskou gevonden. Büchner en Lenz : namen die in de geschiedenis van de moderne opera een cruciale rol spelen. Büchner was de auteur van *Wozzeck* waarvoor Alban Berg de muziek schreef; naar Lenz' toneelstuk *Die Soldaten* maakte Bernd Alois Zimmermann zijn be-